

Dartmoor – biuletyn informacyjny

Rozwój Parków Narodowych w Zjednoczonym Królestwie

Rozwój Parków Narodowych w Zjednoczonym Królestwie rozpoczął się około 150 lat temu i był spowodowany trzema głównymi siłami napędowymi. Pierwszą z nich było znaczące zainteresowanie terenami naturalnymi wyrażone najlepiej w poezji romantyzmu. W 1810 William Wordsworth, oplakując ilość ludzi, którzy przyjeżdżają koleją do Lake District, znamienne wyraził swój pogląd na jeziora, jako „rodzaj własności narodowej, do której prawo ma każdy człowiek, który ma wzrok, co dostrzega i serce, które się cieszy”. Współczesne pojmowanie naturalnego piękna i ochrony przyrody rozwinęło się właśnie wtedy, tak samo jak wiele stowarzyszeń społecznych utworzonych celem zachowania naturalnych terenów i przekonywania o konieczności ich ochrony i dostępu publicznego. Na przykład, w 1895 roku utworzono National Trust for Places of Historic Interest and Natural Beauty (ówczesny Narodowy Fundusz na rzecz Renowacji Zabytków, ang.: National Trust), którego założenie było podobne do tego, jakie mają dzisiaj Parki Narodowe.

Drugą siłą napędową rozwoju parków była rewolucja przemysłowa, kiedy ludzie przeprowadzili się do miast. Przed 1851 rokiem połowa populacji Anglii i Walii żyła w miastach i dostęp do „zdrowych zajęć rekreacyjnych na świeżym powietrzu” cieszył się ogromną popularnością. Ten czynnik był szczególnie ważny pod względem politycznym pomiędzy pierwszą a drugą wojną światową, gdyż popyt na wolny dostęp do terenów górzystych i naturalnych sięgał szczytu, a wydarzeniem decydującym było pierwsze masowe przejście przez szczyt Kinder Scout w Peak District w 1932 roku. Trzecią siłą napędową był międzynarodowy Ruch Parków Narodowych, który rozpoczął się a Ameryce Północnej i był w szczególności inspirowany przez wizjonerskiego Szkota Johna Muira. W 1872 roku uchwalono ustawę*, która uczyniła Yellowstone pierwszym międzynarodowym parkiem narodowym, a następnie, w 1890 roku, uzyskano zgodę Kongresu na Park Narodowy w Yosemite. Choć amerykański model ochrony terenów naturalnych jest nieco inny od modelu parków narodowych w Zjednoczonym Królestwie, pojęcie ochrony cennych bogactw naturalnych jest wspólne.

Połączenie tych trzech sił nabrało prawdziwego rozpędu na początku 20 wieku: w 1929 roku organizacja Addison Committee przeprowadziła obrady pierwszego komitetu dochodzeniowego ds. założenia parków narodowych w Wielkiej Brytanii, a w 1935 roku założono Komisję Stałą ds. Parków Narodowych (obecnie Rada Parków Narodowych, ang.: Council for National Parks). Jako że Wielka Brytania planowała pierwszą powojenną rekonstrukcję, poproszono Johna Dowera – architekta, wędrownika i członka Komisji Stałej ds. Parków Narodowych o przygotowanie raportu. W swoim raporcie dla rządu z 1945 roku, Dower

zalecał założenie instytucji National Parks i nowej agencji rządowej – Komisji ds. Parków Narodowych (ang.: National Parks Commission).

National Parks i ustawa o dostępie do terenów naturalnych (ang.: Access to the Countryside Act*) z 1949 roku były warunkiem desygnacji parków narodowych w Anglii i Walii. Pomiedzy 1951 i 1957 uznano powstanie dziesięciu parków narodowych. W 1989 roku inne miejsce, Norfolk i Suffolk Broads, otrzymało status parku narodowego. W 1999 roku rząd ogłosił swój zamiar nadania statusu parku narodowego jeszcze dwóm miejscom - South Downs i the New Forest. The New Forest National Park został utworzony w marcu 2005, a regionalna organizacja New Forest National Park Authority przejęła nad nim władzę w kwietniu 2006 roku. W odróżnieniu od parków narodowych w innych krajach, na przykład w USA, parki narodowe w Anglii nie są własnością państwową. Określenie „narodowy” oznacza, że uważa się je za na tyle ważne dla naszego dziedzictwa narodowego, że należy się im szczególna ochrona i uwaga. Na terenie każdego parku narodowego znajduje się wielu właścicieli ziemskich, włączając organy publiczne i osoby prywatne. Parki narodowe to miejsce, gdzie ludzie mieszkają i pracują. Ustawa Environment Act* z 1995 roku określa następujące cele parków narodowych:

- zachowanie i wzbogacenie piękna naturalnego, fauny i flory oraz dziedzictwa kulturowego parków narodowych,
- działanie na rzecz możliwości zrozumienia i korzystania z wyjątkowych wartości parków narodowych przez ludzi.

Regionalne władze parków narodowych mają ponadto obowiązek dbania o ekonomiczny i socjalny dobrobyt lokalnych społeczności w obrębie parków.

Dartmoor jest jednym z parków narodowych w Anglii i Walii z racji wyjątkowego piękna naturalnego tego miejsca. Zajmuje obszar 945 km² i jest największym dostępnym terenem naturalnym w południowej Anglii.

Topografia

Najwyższy punkt: High Willhays 621 m
Najniższy punkt: Doghole Bridge 30 m
Obszar powyżej 300 m - 51% powierzchni Parku Narodowego
Obszar powyżej 460 m - 13% powierzchni Parku Narodowego

Geologia

Duża część Dartmoor (65%) jest z granitu, czyli ze skały magmowej, intrudowanej około 295 milionów lat temu.

Ten wspaniały granit jest otoczony skałami osadowymi tj. wapieniami, łupkami ilastymi i piaskowcami pochodzącymi z okresu karbońskiego i dewońskiego. Skały najbliższe intruzji granitu uległy przeobrażeniu z powodu gorącej temperatury, ciśnienia i reakcji chemicznych.

Wzgórza skaliste (tory)

Na terenie Dartmoor znajduje się ponad 160 wzgórz skalistych. Najważniejsze z nich to:

Wzgórze	W.n.p.m.
High Willhays	621 m
Yes Tor	619 m
Great Links Tor	586 m
Fur Tor	572 m
Great Mis Tor	539 m
Great Staple Tor	455 m
Haytor	454 m
Hound Tor	448 m
Sharpitor	402 m
Sheeps Tor	320 m
Vixen Tor	320 m

Klimat

Klimat Dartmoor, zdominowany przez południowo-zachodnie wiatry, jest chłodny i mokry. Wysoko położone wrzosowiska w północno-zachodniej i południowo-centralnej części parku, gdzie wysokość nad poziomem morza wynosi 450 m, mają najbardziej surowe warunki klimatyczne.

Opady 2 150 mm	Princetown – średnio
Opady średnio 1581 mm	Widcombe-in-the-Moor –
Pokrywa śniegu dni w roku	Tereny nizinne – mniej niż 5
Pokrywa śniegu 15 – 20 dni	Tereny wyżynne – średnio
Pokrywa śniegu Słońce	Szczyty – średnio 30 dni 3 – 4 godziny dziennie

Zaludnienie

Największe zaludnienie w Parku Narodowym Dartmoor występuje w: Ashburton, Buckfastleigh, Moretonhampstead, Princetown, Yelverton, Horrabridge, South Brent, Christow oraz Chagford. Liczba ludności Parku Narodowego Dartmoor: około 33 000.

Liczba ludności w Ashburton (największe zaludnienie) około 3 500.

Użytkowanie ziemi

Wrzosowiska (włączając nierówne pastwiska)	48 450 hektarów
Ziemia uprawna	33 041 hektarów
Tereny zalesione	11 152 hektarów
Zbiorniki	209 hektarów
Inne (w tym miasteczka i wioski)	2 577 hektarów
Teren wspólny	około 34 878 hektarów

Księstwo Kornwalii posiada 28 328 hektarów. Przybliżona ilość terenu należącego do Księstwa Kornwalii, który jest terenem wspólnym – 20 000 hektarów.

Rezerwy i tereny chronione

Rezerwy Parku Narodowego

East Dartmoor Woods i Heath (w tym Bovey Valley i Yarnar Wood oraz Trendlebere Down)	366 hektarów
Dendles Wood	29 hektarów
Black Tor Copse	29 hektarów
Wistman's Wood i Longaford Newtake	170 hektarów

Miejsca o szczególnej wartości naukowej (SSSIs) (ang.: Sites of Special Scientific Interest)

Site of Special Scientific Interest jest miejscem uznanym za teren chroniony w Zjednoczonym Królestwie. SSSIs są zasadniczą częścią legislacji dotyczącej ochrony przyrody i większość prawnych desygnacji obszarów objętych ochroną (pod względem przyrody i geologii) jest na nich oparta, w tym rezerwy ochrony przyrody (National Nature Reserves), obszary objęte specjalną ochroną (ang.: Special Protection Areas) i specjalne obszary ochrony przyrody (ang.: Special Areas of Conservation).

Proces uznania danego miejsca za miejsce o szczególnej wartości naukowej nazywany jest notyfikacją; zawiera on wiele etapów, min. rozmowę z właścicielem danego obszaru. Jeśli dane miejsce przejdzie przez ten proces i zostanie uznane za SSSI, mówi się, że zostało ono notyfikowane. Miejsca notyfikowane o znaczeniu biologicznym to Biological SSSIs, a o znaczeniu geologicznym to Geological SSSIs. Tylko niewielka część została notyfikowana ze względu na znaczenie zarówno biologiczne jak i geologiczne. Natural England jest organizacją do spraw SSSIs wyznaczoną przez rząd w Anglii.

W obrębie Parku Narodowego Dartmoor znajduje się ponad 40 takich miejsc obejmujących powierzchnię

26 169 hektarów. Dwa główne obszary North Dartmoor i South Dartmoor zajmują ponad 20 000 hektarów.

Rezerwy Przyrody Devon Wildlife Trust

Dart Valley	290 hektarów
Lady's Wood	3 hektary
Dunsford Wood	57 hektarów
Mill Bottom	6 hektarów
Blackadon	37 hektarów
Lower East Lounston	2,5 hektara

Własność ziemska

Obszary należące do National Trust

Holne Woods	69 hektarów
Lydford Gorge	48 hektarów
Plym Estate	237 hektarów
Teign Valley	165 hektarów
Trowlesworthy Warren	1 349 hektarów
Hembury	163 hektarów
Castle Drogo	308 hektarów
Milfordleigh	7 hektarów
Wheal Betsy	1 hektar
Woodcock Wood	8 hektarów

Ministerstwo Obrony prowadzi szkolenia na 12 906 hektarach składających się z terenów własnościowych, wdzierżawionych lub licencjonowanych. Z tego 10 871 hektarów służy do strzelania z broni ostrej.

South West Water posiada 4 421 hektarów ziemi, w tym 8 zbiorników wodnych.

Forestry Commission posiada 1 359 hektarów dzierżawionej ziemi, plus 381 hektarów terenów własnych.

Księstwo Kornwalii posiada 28 328 hektarów.

Dartmoor National Park Authority posiada 1 451 hektarów, w tym:

Holne Moor & Woods	783 hektarów
Haytor	421 hektarów
Wray Cleave	31 hektarów
Sanduck Wood	12 hektarów
Casely Wood	8 hektarów
Dendles Waste	80 hektarów
Whiddon Scrubbs	8 hektarów
Blackingstone Rock	5 hektarów
Plasterdown	93 hektarów
Trendlebere	10 hektarów

Starożytne zabytki

W Zjednoczonym Królestwie, tzw. Scheduled Monuments są obiektami lub budowlami historycznymi wagi państwowej objętymi ochroną przed samowolnymi zmianami. Ta ochrona jest odrębna od systemu planowania miast i wsi (ang.: Town and Country Planning). Okazyjnie, Scheduled Monuments są także uznane za obiekty zabytkowe (ang.: listed buildings).

Okolice Dartmoor ma ogromne znaczenie archeologiczne – posiada ponad 10 000 wpisów w rejestrze obiektów i zabytków County Sites and Monuments Register. Znajduje się tam ponad 1000 starożytnych zabytków i ta liczba wzrasta co roku. Ponadto, znajduje się tam ponad 2 500 budynków uznanych za zabytkowe z powodu ich architektonicznego lub historycznego znaczenia.

*Jest to Ustawa Parlamentarna (Ustawa Kongresu w USA) – ustawa lub prawo nadane przez zgromadzenie ustawodawcze.

Więcej biuletynów informacyjnych wydanych przez Dartmoor National Park Authority po angielsku można znaleźć na stronie www.dartmoor-npa.gov.uk/index/learningabout/lab-factsheetshome.htm

Niniejsza publikacja może być powielana dla celów edukacyjnych na mocy Ustawy o Prawach Autorskich* z 1988 roku.

© Dartmoor National Park Authority 2008